

ζωηρότητος ἐκθέτοντα εἰς τὸ ἀκροατήριόν του τὰς ἐλπίδας καὶ τὰς γνώμας του περὶ ἀνορθώσεως τῶν κακῶς κειμένων. Οἱ ἀπλοῖκοι ἄστοι τὸν ἤκουον μετὰ βαθυτάτου σεβασμοῦ καὶ ἐντεταμένης προσοχῆς, ἀκούραστος δ' ἐκεῖνος δὲν ἀπηξίου προκαλούμενος νὰ διδῇ ἀπαντήσεις, νὰ εἰσέρχεται εἰς λεπτομερείας καὶ ν' ἀναπτύσσει ἐπὶ τὸ εὐληπτότερον τὰ θέματά του. Ὅτε δ' ἡμεῖς ἐπανήλθομεν ἐκ τῆς ἀνὰ τὸν νομὸν ἐκλογικῆς περιοδείας, εὗρομεν τοὺς τακτικούς τοῦ ἐντευκτηρίου θαυμάνας ἐμπεπλημένους θαυμασμοῦ διὰ τὸν σοφὸν ἄνδρα. Ἀνάμικτόν τι αἰσθημα ἐνθουσιασμοῦ καὶ εὐλαθείας εἶχε γεννηθῇ ὑπὲρ αὐτοῦ.

Ἀλλὰ κατὰ τὰς ἀνὰ τὰ χωρία τῆς Ἀττικῆς μέχρι Λαυρίου ἐκδρομὰς ἡμῶν ὁ Ραγκαβῆς δὲν ἔλειψεν. Ἡ μετάβασις ἄλλως, γινομένη διὰ τοῦ σιδηροδρόμου ἢ ἐφ' ἁμαξῶν, δὲν ἦτο τόσο κοπιώδης. Μᾶς συνῴδισε λοιπὸν εἰς πάσας ταύτας καὶ ἐνθυμοῦμαι ἀκόμη τὸν ἐνθουσιασμὸν τῶν χωρικῶν ἐπὶ τῇ θέξ του :

— Νά ! αὐτὸς εἶνε ὁ γέρω-φιλόσοφος, ἔλεγεν ὁ εἰς πρὸς τὸν ἄλλον καὶ πάντες αὐτὸν ἐδείκνυν.

Ἐβλεπε δέ τις ἄνδρας ὠρίμους, ἀρελεῖς ἀγρότας καὶ στιβαροὺς τῶν μεταλλείων ἐργάτας, προσερχομένους ἀσκεπεῖς, ἵνα τῷ θλίψωσι τὴν χεῖρα καὶ ὡς ἐξ ἐνστίκτου κύπτοντας ἵνα ἀσπασθῶσιν αὐτήν. Ἄν δὲ ἡ κομματικὴ πολιτικὴ δὲν ἐδέσμευε τὴν ἐλευθερίαν τῆς ἐνεργείας τῶν ἐκλογέων βεβαίως θὰ ἐβλέπομεν τότε τὸν Ραγκαβὴν πρῶτον βουλευτὴν Ἀττικῆς. Δυστυχῶς τὰ πολιτικὰ ἡμῶν ἦθι εἶνε τοιαῦτα, ὥστε ὑπερισχύει παντὸς ἄλλου αἰσθηματος τὸ κομματικὸν συμφέρον, ὃ δὲ ἡμέτερος συνδυασμός, παλαιῶν τότε ἀναμέσον τῶν δύο ἀρχαιοτέρων κομμάτων δὲν ἠδυνήθη νὰ ἀναδείξῃ βουλευτὴν ἄλλον τινὰ πλὴν τοῦ ἀρχηγοῦ του. Ἐνεποίη ὁμως εἰς πάντας ἐντύπωσιν ἡ πραότης μεθ' ἧς ὑπετάσσετο ὁ Ραγκαβῆς εἰς τὰ ἐκλογικὰ ἔθιμα. Ἐθλίβε χεῖρας, ἀπέτεινε προσηνεῖς λόγους καὶ εἰσῆρχετο ἀπὸ καταστήματος εἰς κατᾶστημα καὶ ἀπὸ οἴκου εἰς οἶκον. Εἰς ἓν μόνον τῶν ἐκλογικῶν τούτων ἐθίμων δὲν ἠδυνήθη νὰ υποβληθῇ καὶ εἰς ὅλας τῶν ἐκλογέων τὰς παρακλήσεις ἀντετάχθη καρτερικώτατα. Οἶνον δὲν ἔπιε παντάπασιν. Καὶ εἰς τὰς προτροπὰς τῶν φίλων μας ἐν τοῖς χωρίοις ἰδίως, οὔτινες ἀνεξαίρετως ἀπεκάλουν αὐτὸν «ἐξοχώτατον», νὰ δοκιμάσῃ τὸν οἶνον των, ἤρνετο καὶ ἀπῆντα μειδιῶν :

— Ἐχετε τόσον λαμπρὸν νερόν ἐδῶ εἰς τὸ χωριό σας !

Τοῦτο ὁμως ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ δὲν ἦτο ἀληθές. Διότι τὰ πλείστα τῶν χωρίων ὑδρεύονται ἐκ φρεάτων. Πλὴν τοῦτο ἡναγχάζετο ἐνίοτε νὰ φέρῃ εἰς τὰ χεῖλη τὸ ποτήριον καὶ νὰ βρέχῃ μόλις αὐτὰ οὐδὲ σταγόνα καταπίνων. Καὶ στρεφόμενος πρὸς με ἐψιθύριζε γερμανιστί :

— Τὸ νερόν των εἶνε ἀληθῶς τόσον ὀλίγον πόσιμον, ὥστε δὲν ἔμπορεῖ κανεὶς νὰ τοῖς ἀρνηθῇ τὴν χάριν.

Ἀλλὰ καὶ πάλιν ἐνέδιδεν εἰς τὰς ἐπιμόνους παρακλήσεις των διὰ προσποιήσεως, ὅτι πίνει. Μόνον ἐν Κερατέᾳ, ὅπου παρετέθη ἡμῖν λαμπρὸν γεῦμα, ὑπῆρχον δὲ καὶ πάντα τὰ χρειώδη πρὸς ἀνάπαυσιν μετ' αὐτό, ἐγείρας τὸ κύπελλον καὶ προπιῶν διὰ λόγων καλλιτεχνικῶν ὑπὲρ τοῦ οἰκοδεσπότου ἔπιεν ὀλίγον οἶνον. Οἶονε δὲ δικαιολογούμενος πρὸς με προσέθηκε χαμηλοφώνως :

— Ἐχουν πραγματικῶς τόσον θαυμάσιον νερόν ἐδῶ εἰς τὸ χωρίον, ὥστε ἀξίζει νὰ πῇ κανεὶς καὶ ὀλίγον κρασί, διότι πίνει ἔπειτα ἄφθονον νερό καὶ τὸ ἐξουδετερώνει.

Τὰ ἀποτελέσματα τῶν ἐκλογῶν ἐκείνων εἶνε γνωστά. Ὁ Ραγκαβῆς ἐτιμήθη μόνον ὑπὸ τῶν φίλων τοῦ συνδυασμοῦ μας λαβὼν τὰς πλειοτέρας ψήφους μεταξύ πάντων τῶν συνυποψηφίων, πλὴν τοῦ κ. Ράλλη, ἀλλ' ὡς εἰκός, ἀπέτυχε. Ἐδέχθη μετὰ τινος φιλοσοφίας τὸ ἀποτέλεσμα, ἀλλ' ὅτε μετὰ τὴν ἀποτυχίαν συνηντήθημεν μοι ἐξωμολογήθη, ὅτι ἤλπισε νὰ λάβῃ πλειοτέρας ἐκλεκτικὰς ψήφους. Δυστυχῶς οἱ ἐκλογεῖς ἐψήφισον οὐχὶ τὴν ἀτομικὴν ἀξίαν ἀλλὰ τὴν κομματικὴν ἀφοσίωσιν, οὕτω δὲ ὁ Ραγκαβῆς δὲν ἐπανήλθε καὶ πάλιν εἰς τὴν ἐνεργὸν πολιτικὴν. Ἀπεσύρθη εἰς τὸ γραφεῖόν του καὶ εἰς τὰς προσφιλεῖς αὐτῷ μελέτας, ἀπὸ καιροῦ δὲ εἰς καιρὸν με ἐνθυμεῖτο ἀποστέλλων μοι βραχείας σημειώσεις περὶ διαφόρων ζητημάτων, ἅτινα μοι συνίστα νὰ πραγματευθῶ ἐν τῇ Ἐφημερίδι. Ὑπῆρξε βεβαίως ὑπέροχος καὶ συμπαθεστάτη προσωπικότης διὰ τὴν Ἑλλάδα, διὰ τοὺς μετ' αὐτοῦ ὁμως στενωπότερον ἀναστραφέντας ἦτο ὁ μᾶλλον εὐάρεστος καὶ πνευματώδης σύντροφος, τῆς συναναστροφῆς τοῦ ὁποῖου τὰ ἀπαράμιλλα θέλητρα ἀφῆκαν ἡμῖν γλυκεῖαν καὶ ἀνεπλήστον μνήμην.

ΑΡΙΣΤΕΙΔΗΣ Ν. ΡΟΥΚΗΣ

Ἀθηναϊκὴ ἤχώ

Τὴν Πρωτομαχίαν ἀπερρόφησε φέτος ἡ πολιτικὴ. Ἡ παραμονὴ τῆς ἦτο ἐκ τῶν πυρετωδῶν παραμονῶν ἐκλογῆς πρὸς ἐπίμετρον δὲ καὶ ὁ καιρὸς, — ὡς τις χαιρετισμὸς τελευταῖος τοῦ τόσο ἡπίου ἁλλὰ καὶ τόσο ἰδιοτρόπου χειμῶνος — ἦτο ψυχρὸς ἀρκετὰ καὶ ὁ ἀνεμος ἔπνεε συσσωρεύων νέφη ἐπὶ τοῦ οὐρανοῦ καὶ ἀνυψῶν μέχρις αὐτῶν κάτωθεν ἄλλα νέφη κοινορτοῦ. Δὲν ἐορτάσαμεν τὴν ἐορτὴν τῶν ἀνθῶν εἰς τοὺς κήπους. Ἐμείναμεν, οἱ περισσότεροι τοῦλάχιστον ἂν ὅχι οἱ φρονιμώτεροι, προφυλαγμένοι εἰς τὰς οἰκίας, με ὀλίγους ἀντιπροσώπους τοῦ ὠραίου αὐτῶν βασιλείου εἰς στεφάνους ἢ εἰς ἀνθοδέσμες, καὶ ἀνεπλάσσομεν διὰ παλαιότερων αἰσθηματικῶν ἀναμνήσεων, ὅτι ὑπὸ ἄλλας εὐμενεστέρας συνθήκας θάπελαμβάνομεν — τὴν ἀμβροσίαν

νύκτα ἤς καὶ ἡ δρόσος καταπίπτει, νομίζεις, μυροβόλος, τὴν μυστηριώδη πρασίαν τῶν φυλλωμάτων μέσω τῆς ὁποίας τρεμολάμπουν οἱ ἀστέρες, καὶ τὴν πληθὺν τῶν ἀνθῶν, τῶν μεθυσκόντων μὲ τὰ χρώματα καὶ τὰς εὐωδίας . . .

Εἶνε κατ' ἐξοχὴν ἐρωτικὴ ἡ ἐορτὴ. Πῶς νὰ τὴν φαντασθῶ μετὰ τῶν ἀνδρῶν ἀγομένην, ὥς ἄγεται, παρὰ πότον συνήθως καὶ ἄσματα; Τὴν θέλω μὲ ἄλλην μέθην ἐγώ . . . μὲ περιπλανήσεις τρελὰς εἰς τὰς σκιεράς καὶ ἀνθοβριθεῖς διόδους τοῦ κήπου, μὲ διασταυρώσεις βλεμμάτων εὐγλώττων, μὲ παλμώδεις καὶ σιγῆλας προσφορὰς ἀνθέων, μὲ χειραψίας καὶ κλοπιμαῖα φιλήματα . . . Δὲν ἐορτάζει Μάιον, δὲν ἐορτάζει τὸν μῆνα τῶν ἐλπίδων καὶ πόθων, τοῦ σφρίγγους καὶ τῆς ἀναγεννήσεως, ὁ μὴ δυνάμενος πλέον ἢ μὴ εὐτυχήσας νὰ τον ἐορτάξῃ τοιοῦτοτρόπως. Παρὰ τὰ ἄνθη τὰ δυοφύλα προσκωινίζονται καὶ ἐορτάζουν τὴν ἀγάπην των καὶ τὴν συνένωσιν των, τὴν πρώτην ἀνάγκην τῆς ζωῆς, τὴν πρώτην αὐτῆς εὐτυχίαν. Δὲν θὰ εὕρωσιν ὠραιότερα ἐμβλήματα. Ἐρως εἶνε ὅτι βλέπομεν ἐκεῖ καὶ θαυμάζομεν καὶ λατρεύομεν. Ὁ πλοῦτος ἐκεῖνος τῶν ἀνθέων, τὰ πολύχροα καὶ κομψὰ πέταλα, ἡ συναυλία τῶν ὁσμῶν, ἡ λαμπρότης ἐκείνη καὶ ἡ καλλονή, ἡ δρόσος καὶ ἡ ἀβρότης, δὲν εἶνε ἄσκοπος μόνον πολυτέλεια. Μυστήριον μέγα τελεῖ ἐκεῖ ἡ ζωὴ καὶ ἡ φύσις. Τὰ ἄνθη ἐορτάζουν τοὺς ἔρωτάς των.

Καὶ ἐμείναμεν εἰς τὰς οἰκίας μας μίαν τόσῃ μεγάλῃ καὶ ποιητικῇ ἐορτῇ. Μόνον ὁ ἡμεροδείκτης μας τὴν ὑπενθύμιζε μὲ τὴν ἐπιμονὴν τῆς μελαγχθῆς, τῆς ἀκινήτου μονάδος του, ἀνώτερος αὐτὸς καὶ ἐκλογῶν καὶ καιροῦ. Εἰ δὲ μὴ, τίποτε ἄλλο. Ἀπερροφημένοι αἱ ἐφημερίδες ὑπὸ τῶν ἔξυτάτων ἐκείνων καὶ πολυστήλων προσωπικῶν διενέξεων, τὰ ὅποια ὀνομάζονται εὐφήμως ἐκλογικὸς ἀγὼν, οὔτε χρονικὰ πρωτομαγιάτικα ἐδημοσίευσαν οὔτε ποιήματα. Καὶ τὰ νέφη τοῦ ἀπαισίου κονιορτοῦ συγκαλύπτουσιν ἀνὰ πᾶν λεπτὸν ἐγειρόμενα τὸ φαινὸν καὶ μελαγχολικὸν τοπίον. Καὶ εἶνε ἀραιοὶ οἱ φέροντες ἄνθη καὶ ψάλλοντες καὶ πυκνότεροι οἱ ἄνθρωποι τοῦ λαοῦ οἱ περιφέροντες ἐμβλήματα κοσμικὰ καὶ ἀγρίας ἐκπεμπόντες ὠρυγὰς. Ἐρίπποι καὶ πεζοὶ περιπολοῦσιν ἀνὰ τὴν πόλιν. Ὅλα σοῦ ὑπενθυμίζουν ὅτι ὁ «ἐκλογικὸς ἀγὼν» ἐξακολουθεῖ καὶ ὅτι ἀπὸ στιγμῆς εἰς στιγμὴν ἐπίκειται διαδήλωσις, ρηξίς, αἱματοχυσία, συμφορὰ . . . Τί παράδοξος ἀλήθεια Πρωτομαγιά!

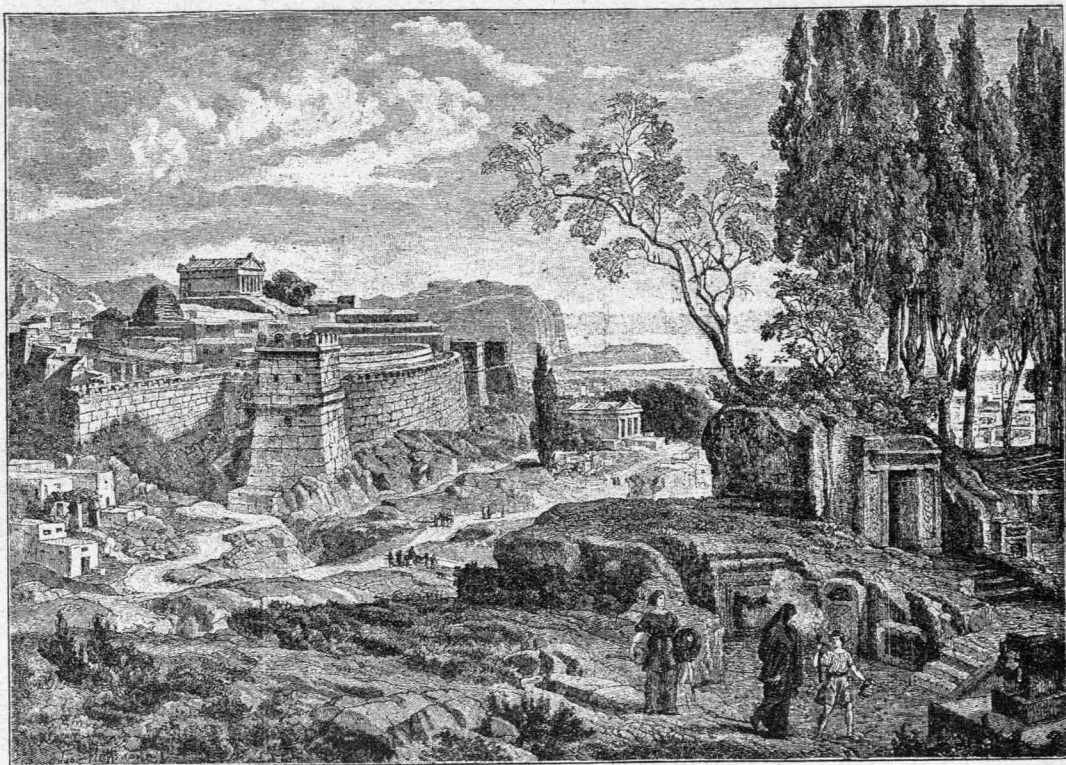
★

Παράδοξος, ἀλλὰ διὰ τοῦτο ὅχι ὀλίγον ἐξάπτουσα τὴν φαντασίαν καὶ θερμαίνουσα τὴν κεφαλὴν τῶν σκεπτικῶν καὶ τῶν ὄνειροπόλων. Φόβοι ταραχῆς ἀγνώστου. Οἱ ἄστοι κατὰ κλειστοί, ὁ λαὸς ἔξω, συλλαλητήρια καὶ διαδηλώσεις, περιπολῖαι πολλαί. Αὕτῃ εἶνε ἡ εἰκὼν τῆς 1ης Μαΐου σήμερον εἰς τὰς μᾶλλον πολιτισμένας πόλεις· τοιαύτῃ θὰ εἶνε ἴσως μίαν ἡμέραν ὁριστικῶς καὶ πρῶτῃ ἡμῖν. Θὰ μου εἴπητε ὅτι ὑστεροῦμεν κατὰ δώδεκα ἡμέρας τοῦ πολιτισμένου Ἡμερολογίου καὶ ὅτι αἱ πρῶται Μαΐου δὲν συμπέπτουν ἐδῶ καὶ ἐκεῖ. Ναί· ἀλλὰ δὲν σας συγχάριω ἂν αὐτὸ εἶνε τὸ μόνον ἐπιχείρημα, δι' οὗ

θὰ ποδείξετε ὅτι ὁ σοσιαλισμὸς οὐδέποτε θὰ ἐγκλιματισθῇ ἐν Ἑλλάδι, ὅτι οὐδέποτε ἄρα θὰ ἴδωμεν ἡμεῖς τὴν 1ην Μαΐου ἡμέραν ἐργατικῶν διαδηλώσεων, ἀναρχικῶν συλλαλητηρίων καὶ ἐμφυλίου ὕστερον σπαραγμοῦ. Εἰς εὐρὼ μολοντοῦτο ὅτι ἔχετε καὶ ἐν δευτέρῳ ἐπιχείρημα. Ἐδῶ, λέγετε, δὲν ἐπισωρεύουσι πλοῦτον πολύν. Ἐδῶ οἱ ἄνθρωποι δὲν ἀποθνήσκουσι τῆς πείνης· ποῖος λοιπὸν θὰ εἶνε ὁ ἀνήττος ἐκεῖνος, ὁ ὁποῖος θὰ ζητήσῃ τοιοῦτου εὐτυχοῦς κοινωνικοῦ καθεστώτος τὴν μεταβολήν; Καὶ ὅμως θέλετε καὶ τὴν ἰδικήν μου γνώμην; Ὁ ἄς σας τὴν εἶπω εὐχαρίστως, ἀγαπητοί μου Ἀθηναῖοι κοινωνιολόγοι. Ἐγὼ νομίζω ὅτι καὶ αὐτὸ τὸ δευτέρον σας ἐπιχείρημα δὲν εἶνε διόλου σοβαρώτερον τοῦ πρώτου. Μὴ πρὸς βάρος σας. Εἶνε κοινόν, βλέπετε, τὸ πάθημα δι' ὅλους τοὺς ἐπιχειροῦντας νὰ λύσῃ ζητήματα κοινωνικῆς ἐπιστήμης μὲ τὴν βοήθειαν μόνον τῆς σοφῆς των κεφαλῆς καὶ ἐν τῇ τύρῃ τῶν δημοσιογραφικῶν γραφείων. Καὶ δὲν ἔχω ἄδικον νὰ τὸ λέγω αὐτὸ, ἄφ' οὗ οὐδέποτε μέχρι τοῦδε, ἐν ᾧ τὴν ἐργασίαν γίνεται σήμερον ἐν Εὐρώπῃ, ἐγράφησαν καὶ δύο μόνον λέξεις ἐν ἐφημερίδι ἑλληνικῇ, ἐλέγχουσαι ἔστω καὶ ἄπλην τοῦ ζητήματος γινώσκιν—ἐκτὸς ἂν ἐξαίρεσωμεν τὰ ἄρθρα τοῦ κ. Πλάτωνος Δρακούλη.

Οἱ φιλοσοφοῦντες ἐπὶ τοῦ τύπου τῆς καθ' ἡμᾶς κοινωνίας, μακρὰν τοῦ νὰ τον εὐρίσκωσι τέλειον ἢ νὰ τον νομίζωσι διαρκῆ καὶ ἀμετάβλητον, παρατηροῦσι μίαν ἀνισότητά μετὰ τῶν ἀνθρώπων, ἡ ὁποία οὔτε φυσικὴν, οὔτε δίκαιον εἶνε νὰ ἐξακολουθῇ. Ἐκτὸς τῶν ἀχθῶν τῆς ἀρούρης, τῶν μὴ ἐργαζομένων κατ' οὐδέναν τρόπον, οἱ μὲν ἐργάζονται διανοητικῶς ὅπως διόλου ἀκαλλιεργήτους ἀφίνοντες τὰς σωματικὰς αὐτῶν δυνάμεις, οἱ δέ, πολυπληθεῖς αὐτοὶ, χειρωνακτοῦσι μὲ ἀτροφικὸν ὅπως πνεῦμα καὶ σκοτεινόν. Ἡ τοιαύτη μονομερὴς ἀνάπτυξις ἡ γενικὴ παρατηρούμενη, ἡ ἀνισορροπία ἐπομένως τῶν δυνάμεων, εἶνε ἀδύνατον νὰ ἀδείξῃ τελείως ἀνθρώπου, τῶν ὁποίων αἱ πνευματικαὶ δυνάμεις πρέπει νὰ καλλιεργῶνται παραλλήλως πρὸς τὰς πνευματικὰς. Καὶ οἱ μὲν καὶ οἱ δὲ ἀδικοῦνται καὶ πάσχει ἡ ἀνθρωπότης, τῆς ὁποίας βραδύνει ἡ ἐξέλιξις· εἶναι λοιπὸν ἀνάγκη κατεπεύγουσα νὰ μεταβληθῇ—ἄφ' οὗ πάντως θὰ μεταβληθῇ—κατὰ τρόπον τοιοῦτον τὸ κοινωνικὸν καθεστὼς, ὥστε ἡ ἀδικία νὰ ἐκλείψῃ ὅσῃ εἶνε δυνατὸν καὶ οἱ ἄνθρωποι νὰ ζῶσι τελειότερον καὶ εὐτυχέστερον.

Τῆς πρώτης, τῆς γενικῆς ταύτης ἀρχῆς τοῦ συγχρόνου σοσιαλισμοῦ ἡ ἀλήθεια δὲν εἶνε αὐταπόδεικτος. Ἀπὸ πολλῶν ἤδη ἐτῶν οἱ ἐπιστήμονες καὶ οἱ φιλόσοφοι τὴν συζητοῦσιν, ἡ τὴν ἀντικρούουσι ἡ τὴν ἀναπτύσσουσιν ὑφ' ὅλας αὐτῆς τὰς ἐκφράσεις καὶ τὰς ἐπόψεις, κατερχόμενοι διὰ ποικίλων ὁδῶν μέχρι τῶν ἐφαρμογῶν καὶ τῶν πρακτικῶν λύσεων· ἀλλὰ χωρὶς νὰ συναντηθῶσιν ἀκόμῃ ὅλοι ἐπὶ ἄλλου σημείου θετικοῦ καὶ βεβαίου, ἐκτὸς τοῦ ὅτι μίαν ἡμέραν θὰ μεταβληθῶν οἱ κοινωνικοὶ ὅροι ἐπὶ τὸ βέλτιον καὶ ὅτι τὸ κερᾶλαιον—τὸ αἴτιον τῆς δουλείας τοῦ π ρ ἄ γ μ α τ ο ς, καταργηθείσης πλέον

ΑΙ ΜΥΚΗΝΑΙ ΕΠΙ ΤΩΝ ΑΤΡΕΪΔΩΝ

της δουλείας τοῦ ατόμου — εἶνε ὁ κύριος τῆς τοιαύτης μεταβολῆς ἐχθρός. Δὲν ἤξεύρομεν βεβαίως ποῖον τῶν διαφόρων τούτων συστημάτων εἶνε ἀληθὲς ἀπολύτως καὶ ὑπὲρ τίνος ὀφείλομεν νὰ αγωνισθώμεν. Ἀλλ' ὅ,τι δι' ἡμᾶς εἶνε ἀναμφισβήτητον εἶνε ὅτι ἀπὸ τοῦ εὐγενοῦς, τοῦ ἐπιστημονικοῦ, τοῦ ὅλως θεωρητικοῦ σοσιαλισμοῦ — καὶ αὐτὸς φαίνεται ὅτι παρ' ἡμῖν ἀγνοεῖται ἐντελῶς — μέχρι τῆς ὑπὸ τῶν ἀγυρτῶν καὶ δημαγωγῶν ἐκμεταλλευστέως του, τοῦ σοσιαλισμοῦ τῶν καφερίων καὶ τῶν ἐδῶν, τοῦ ἀπαισίου καὶ βιάιου, τοῦ πεπλανημένου καὶ ἀμαθοῦς, τοῦ μαϊνομένου ὑπὸ μυρίας μορφᾶς, ἡ ἀπόστασις εἶνε ἄβυσσος, ἡ ὅποια διὰ νὰ πληρωθῇ θὰ χρειασθῶσιν ἔτη πολλά, αἰὼν ἴσως ὀλόκληρος ἐνεργείας, ἔως οὗ καταλήξῃ εἰς συγκεκριμένην τινὰ μεταβολήν, τῆς ὅποιας μόνον ἡ τάσις ἤρχισε νὰ παρατηρηθῇ. Σήμερον οἱ κεφαλαιοῦχοι, ἐκ συμφέροντος ἀμέσου ἀτομικοῦ, εἶνε οἱ φυσικοὶ ἐχθροὶ τῆς σοσιαλιστικῆς θεωρίας. Ὁ λαὸς ἀπεναντίας, πρὸ πάντων ὁ πάσχων λαὸς τῶν εὐρωπαϊκῶν μεγαλοπόλεων, διακείται ὁρμεμφύτως ὑπὲρ αὐτῆς καὶ ἐναντίον τῶν κεφαλαιοῦχων· ἐξερεθιζόμενος δὲ καταλλήλως ὑπὸ λόγων, δημοσιευμάτων καὶ παραδειγμάτων, ἐκτρέπεται ὑπὸ μυρία προσχήματα εἰς ἐχθρικὰς κατ' ἐκείνων ἐκδηλώσεις. Ταῦτα ἡ Κυβέρνησις, ἡ ἀναγκαιῶς συντηρητικὴ, προσπαθεῖ δι' ὅλων τῶν μέσων νὰ καταπνίξῃ. Εἶνε δὲ φυσικὸν ἡ ἀντίδρασις αὕτη νὰ ἐπιφέρῃ ὅλοεν μεγαλειτέραν ἐξύττητα καὶ νὰ ἐκπαιεῖται ἡ τάξις καὶ νὰ κορυφωταὶ ὁ φόβος τὴν ἡμέραν τῶν ἐργατικῶν συγκεντρώσεων. Αὕτη εἶνε ἡ θέσις τῆς 1ης Μαΐου, τῆς διεθνoῦς σοσιαλι-

στικῆς ἐορτῆς. Ὅτι εἰς προσεχὲς μέλλον θὰ εἶνε ἀκόμη κρίσιμωτέρα καὶ ὅτι εἰς μέλλον ἀπώτερον θάναταιλῃ μία 1η Μαΐου ἡμέρα σοβαρῶν γεγονότων, σχετιζομένων πρὸς τὴν μετατροπὴν τοῦ κοινωνικοῦ καθεστώτος, τοῦτο μόνον οἱ ἀμβλύωπες δὲν προβλέπουσι. Δὲν εἴπομεν ὅτι ἡ ἄβυσσος θὰ πληρωθῇ;

*

Ὅταν μία εἰσδήποτε τῶν προταθεισῶν ἡ μὴ λύσεων τοῦ σοσιαλιστικοῦ ζητήματος, ἐφαρμοσθῇ ὅταν θάττον ἡ βράδιον ὑπονομευθῇ τὸ φοβερόν κράτος τοῦ κεφαλαίου, ὅταν θὰ ἐλαττωθῇ ὅπωςδήποτε ἡ σημερινὴ τῆς κοινωνίας ἀνισότης, ὅταν ἡ ἐργασία, ἡ ἐκπαίδεσις καὶ ἡ διατροφή θὰ εἶνε ὁ κοινὸς κληρὸς παντὸς ἀνθρώπου — ἄρά γε εἶνε φυσικῶς δυνατόν νὰ μὴ αἰσθανθῇ τὸν ἀντίκτυπον τοιοῦτου γεγενημένου καὶ ἡ Ἑλλὰς καὶ νὰ μείνῃ εἰς τὸ νῦν καθεστώς, ἔστω καὶ ἂν αὐτὸ κρίνεται ὑπὸ τῶν σημερινῶν τῆς σοφῶν ὡς τὸ ἄκρον ἄωτον τῆς τελειότητος; Μίαν τοιαύτην ἀποξένωσιν καὶ ἀνεξάρτησιν, ἐγὼ τοῦλάχιστον εἰμαι ἀνίκανος νὰ φαντασθῶ. Ὅσάντις δὲ ἀναγινώσκω εἰς τὴν συναυλίαν τοῦ τύπου καὶ ἀκούω ὑπὸ τῶν περισσοτέρων ὅτι σοσιαλιστικὸν ζήτημα δὲν ὑφίσταται ἐν Ἑλλάδι, κινδυνεύω νὰ πιστεύσω ὅτι οἱ δημοσιολόγοι μας φαντάζονται τὸ πρότυπον αὐτὸ Βασιλείον ἀποτελοῦν τμήμα ἀνεξάρτητον ὅχι τῆς Εὐρώπης ἀλλὰ καὶ τοῦ πλανήτου ὅλου, δορυφόρον ἴσως διαγράφοντα περὶ αὐτὸν ἀσύμπτωτον τροχίαν καὶ καταδικασμένον νὰ ζῇ αἰωνίως μ' ἓνα ἀνισοσκελὲς προὔπολογισμόν. Ἀλλ' ἀντὶ τοῦ στοιχειώδους τούτου κοσμο-

γραφικοῦ λάθους, πολὺ φοβοῦμαι μὴ κάμουν ἄλλο μεγαλύτερον, μὴ φροντίσαντες νὰ μάθουν ἀκόμη τί ἐστὶ σοσιαλισμός, συγχύζοντες αὐτὸν μὲ πολλὰ ξένα στοιχεῖα ἢ παρεξηγοῦντες, ἀφ' οὗ τὸν περιορίζουν εἰς τὸ ἐργατικὸν ζήτημα — καὶ ἐδῶ οἱ ἐργάται εὐήμεροὺν κατὰ τὴν ἀντίληψίν των — ἢ εἰς τὴν ἀνθρωπίνην ἀθλιότητα — καὶ ἐδῶ κανεὶς δὲν ἀποθνήσκει τῆς πείνης! Ἀλλ' ὅχι! εὐτυχῶς ἡ δυστυχῶς ὁ σοσιαλισμὸς εἶνε κάτι γενικώτερον, βαθύ-

χὴν καὶ μελέτην, — ἂν καὶ τόση ὀλίγη ἀπαιτεῖται διὰ νὰ συμπεράνῃ κανεὶς ὅτι οἱ κοινωνικοὶ αὐτοὶ ὅροι τοὺς ὁποίους ζητοῦσιν οἱ ἐν Εὐρώπῃ νὰ τροποποιήσουν ὑφίστανται ἀπαράλλακτοι καὶ ἐδῶ καὶ ὅτι ἡ γενικὴ θεωρία τοῦ σοσιαλισμοῦ, ὡς διατυπώθη ἐν ἀρχῇ, ἰσχύει ἀμετατρέπτως καὶ δι' ἡμᾶς!

Διὰ τοῦτο τὴν πρώτην αὐτὴν Μαΐου, καθ' ἣν κλεισμένος εἰς τὴν οἰκίαν στενοχωροῦμαι ὅτι δὲν ἐχάρην τὴν ἐορτὴν τῶν Ἀνθῶν, καὶ βλέπω ἀπὸ τοῦ

ΑΔΕΛΦΟΣ ΚΑΙ ΑΔΕΛΦΗ

τερον, ριζικώτερον, καὶ διὰ τοῦτο ἀδύνατον νὰ μὴ ἐκραγῇ μίαν ἡμέραν ὅπως εἰς πᾶσαν καὶ εἰς τὴν ἰδικὴν μας κοινωνίαν. Καὶ δὲν ἤξεύρει μὲν κανεὶς ὑπὸ ποίαν φάσιν, ἂν ὅπως ἤρχισεν ἤδη διὰ δημοσιευμάτων, θὰ καταλήξῃ εἰς συλλαλητήρια καὶ συμπλοκάς τὴν 1ην Μαΐου ἢ τὴν 19ην Ἀπριλίου, ἢ καὶ εἰς ἐκρήξεις ἀναρχικῆς δυναμίτιδος. Ἀλλ' εἶνε φανερόν ὅτι τὰ ζητήματα ταῦτα ἀξιοῦσι παρὰ παντὸς ἀνθρώπου ἀνεπτυγμένου καὶ ἔχοντος ἔργον νὰ διαφωτίξῃ τὴν κοινὴν γνώμην, μεγαλειτέραν προσο-

παραθύρου τὸν κονιορτὸν ἀνεγειρόμενον εἰς νέφη ὑπὸ τὸν συρίζοντα ἄνεμον, καὶ ἀκούω τὰς περιπολίας διερχομένας καὶ αἰσθάνομαι τὴν ἀνησυχίαν τῶν ἐκρύθμων καιρῶν — δὲν ἔχω ἄδικον νὰ τὴν θεωρῶ ὡς τινὰ ἀόριστον πρόδρομον ἄλλων ἡμερῶν, καθ' ἃς θὰ βλέπω πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν μου ὅτι ἀναπαριστῶ ἐκ περιγραφῶν γινόμενον σήμερον ἄλλου καὶ νὰ ὀνειροπολῶ τὸ ὅχι ἴσως εὐχάριστον ἀλλ' ἀναπόφευκτον τοῦτο μέλλον.

ΑΝΤΙΛΑΛΟΣ